

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СКЛАДАННЯ І ПОДАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ

Проаналізовано превалюючі на сьогодні тенденції розвитку системи корпоративної звітності: складання звітності в інтегрованому форматі, її подання в режимі реального часу, нові вимоги до її аудиту, вплив на формування звітної інформації «великих даних» і сучасних інформаційних потреб користувачів.

Ключові слова: корпоративна звітність, інтегрована звітність, звітність у режимі реального часу, інформаційні потреби, користувачі звітності, корпоративна соціальна відповідальність.

Постановка проблеми. Спираючись на загальновідомий факт підвищення важливості єдиних Міжнародних стандартів фінансової звітності для забезпечення співставності та прозорості інформації у відповідь на подолання наслідків останньої фінансової кризи, необхідно також відмітити появу нових напрямів у розвитку системи корпоративної звітності в цілому. Виступаючи лише одним з елементів вказаної системи, корпоративна звітність потребує суттєвого доповнення екологічною, соціальною, управлінською звітністю (звітністю за ESG (environmental, social and corporate governance – екологічними, соціальними та управлінськими) критеріями, щоб найбільш повно відповідати інформаційним запитам різних користувачів та розкривати достовірну та доречно інформацію про системні та корпоративні ризики. У зв'язку з цим під корпоративною звітністю необхідно розуміти не лише стандартні форми фінансової звітності, що подаються регуляторам, але й усю номенклатуру підсумкової інформації (звіт керівництва компанії, аудиторська думка, аналіз перспектив розвитку та бізнес-середовища), яка в сукупності становить корпоративний звіт.

При цьому важко не погодитися з думкою М. Кінга, голови Міжнародної комісії з інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Committee, IIRC), старшого юридичного радника і колишнього судді Верховного суду ПАР: «У всьому світі говорять про те, що корпоративна звітність в тому вигляді, в якому ми її знали протягом десятиліть, не відповідає потребам ХХІ століття. Ми живемо в епоху Інтернету, радикальної прозорості, виснаження природних ресурсів, глобального потепління, фінансової кризи і як

© І. О. Макаренко, 2014

ніколи зростаючих очікувань зацікавлених сторін. Не можна продовжувати готувати таку звітність, яку читає лише 1 % користувачів, а розуміє 0,05%» [5].

Отже, поява нових напрямів у процесі складання і подання такого корпоративного звіту, а саме: складання звітності в інтегрованому форматі, її подання у режимі реального часу, нові вимоги до її аудиту, вплив на формування звітної інформації «великих даних», сучасних інформаційних потреб користувачів та інформаційних технологій, ризикованості господарської діяльності потребують детального дослідження та обумовлюють актуальність обраної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасних аспектів розвитку системи корпоративної звітності передусім проводиться професійними, інформаційно-аналітичними та громадськими організаціями такими як KPMG, Ernst&Young, Асоціацією присяжних сертифікованих бухгалтерів (ACCA), Спільнотою «Соціально-відповідальний бізнес» та ін. У вітчизняних наукових колах окресленими питаннями займаються Т. Давидюк, В. Воробей, І. Журовська, С. Король, Р. Костирко, М. Шигун.

Невирішені раніше частини проблеми. Не зважаючи на доволі традиційний характер тематики складання і подання корпоративної звітності, слід зауважити, що існуючі напрацювання науковців і практиків стосуються всебічного розгляду насамперед фінансової звітності, у той час як сьогодні з'являються нові види звітності та способи її складання і подання.

Мета статті – охарактеризувати сучасні тенденції складання і подання корпоративної звітності та визначити перспективні напрями її формування у майбутньому в умовах посилення вимог користувачів щодо прозорості, зрозумілості, достовірності та доречності звітної інформації та рівня довіри до неї.

Виклад основного матеріалу. Впродовж 150-річної історії складання і подання звітності компаній саме з поширенням концепції корпоративної соціальної відповідальності останнім часом спостерігається перехід від подання суто фінансової звітності у жорстко визначеному регуляторами форматі до звітності, що враховує ESG – критерії. На позначення окремих звітів, що враховують ті чи інші критерії у світовій та вітчизняній практиці використовуються різні поняття такі, як: «соціальний звіт» (Social reporting), «звіт із корпоративної соціальної відповідальності» (Corporate Social Responsibility Reporting), «звіт із корпоративної відповідальності» (Corporate Responsibility Report), «звіт із прогресу» (Progress Report), «звіт зі сталого розвитку» (Sustainable Development Reporting), «інтегрований звіт» (Integrated reporting).

Наприкінці 2010 р. на Всесвітньому конгресі бухгалтерів і аудиторів, що відбувся в Малайзії було запропоновано використання концепції сталого розвитку як напрямку реформування ролі бухгалтерів і аудиторів та звіт-

ності в системі управління компанією. Втілення цієї концепції вбачається у розширенні переліку звітної інформації та створенні насамперед інтегрованих звітів, які ілюструють місію, стратегію, бізнес-модель та ризики компанії, ефективність використання нею усіх видів ресурсів – матеріальних, фінансових, людських, рівень її соціальної відповідальності та якість корпоративного управління.

Звертаючи увагу на цей факт, варто сказати, що саме розвиток концепції інтегрованої звітності на сьогодні є центральною тенденцією у складанні корпоративної звітності.

Завдяки використанню інтегрованої звітності, на відміну від інших видів фінансової чи вищезгаданої нефінансової звітності, досягається висвітлення не лише окремих напрямів у діяльності компанії, але й формується цілісне уявлення у користувачів цієї звітності щодо стратегії розвитку, рівня прийнятих ризиків компанії та цінності, що створюється нею.

На підставі Кодексу корпоративного управління Кінга (King III Code on Governance) 2 серпня 2010 року рішенням Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) та Проекту принца Уельського у сфері звітності у сфері сталого розвитку (A4S) створений Міжнародний комітет з інтегрованої звітності, а 1 липня 2010 року – Міжнародна комісія з інтегрованої звітності. У 2011 році нею випущений документ «На один крок ближче до інтегрованої звітності. Новий підхід у XXI столітті», в якому визначено загальний підхід до інтегрованого формату звіту.

Згідно з Консультаційним проектом міжнародної структури інтегрованої звітності, випущеним комісією у квітні 2013 р., інтегрований звіт – це інформація про те, як стратегія, управління, виконання та перспективи організації у контексті зовнішнього середовища ведуть до створення цінності протягом короткострокового, середньострокового та довгострокового періоду.

Як зазначає М. Кінг у зв'язку зі складністю структури інтегрованого звіту його можна порівняти з «восьминогом» і описати у такий спосіб: «Фінансова і нефінансова інформація аналізується колективним розумом у прагненні до єдиного бачення ради директорів і поміщається в «голову восьминога», де вона пояснюється простою мовою. Звіт («голова восьминога») буде показувати, як серйозні питання, що стосуються створення вартості, були враховані в роботі ради директорів і в довгостроковій стратегії компанії. Завдяки цьому користувач зможе дізнатися і оцінити точний розмір виручки, операційного прибутку, прибутку на акцію, прибутку до вирахування відсотків, податків і амортизації і т.д. А якщо користувач захоче дізнатися подробиці, він ознайомиться зі «щупальцями восьминога» на сайті компанії» [5].

Наразі організація займається розробкою та впровадженням Міжнародного стандарту з інтегрованої звітності. У грудні 2013 року була випущена

на Міжнародна основа інтегрованої звітності з метою встановлення керівних принципів та складових елементів, що становлять суть інтегрованого звіту та пояснюють фундаментальні основи, що лежать в основі його складання.

Щодо світового визнання, то найбільші світові компанії активно долучаюся до складання звітності в інтегрованому форматі. Загалом за 13 років (за період 1991–2014 рр.) згідно з даними Реєстру нефінансових звітів, який веде Corporateregister.com у світі 11 122 компаніями, підготовлено 55 747 звітів, що можуть претендувати на роль інтегрованих.

Регулятори також не залишаються осторонь цієї тенденції. Так, у Данії топ-100 найбільших компаній зобов'язані публікувати інтегровані звіти, завірені аудиторами. 3 січня 2008 року шведські компанії з державною участю також повинні випускати інтегровані звіти. Вимоги, згідно з якими річні звіти компаній повинні включати як фінансові, так і нефінансові показники, містяться в Директиві щодо прозорості та Директиві з модернізації звітності Європейського союзу.

На конференції Ріо +20 фондові біржі таких країн як NASDAQ (США), BM & FBOVESPA (Бразилія), Johannesburg Stock Exchange (JSE, ПАР), Istanbul Stock Exchange (Туреччина) і Egyptian Exchange (Єгипет) виступили з заявою про наміри працювати з лістинговими компаніями у напрямках просування інвестування у сталий розвиток та зростання вимог щодо розкриття ними інформації з урахуванням ESG критеріїв (близько 4 600 компаній), а вищезгадана біржа ПАР запровадила правило щодо подання інтегрованого звіту своїми компаніями ще з 1 червня 2010 р.

Поява інтегрованої звітності обумовлюється і надзвичайним поширенням величезної кількості даних різного характеру, які постійно збираються за допомогою пристроїв і технологій, таких як кредитні картки та картки лояльності клієнтів, Інтернету та соціальних медіа і все частіше, через датчики WiFi і електронні мітки, так званих «великих даних» [1].

Саме на першочерговому значенні професійних бухгалтерів в узагальненні, аналізі, інтерпретації та використанні при підготовці звітності «великих даних» наголошують професійні організації. Так, у анкетуванні ACCA та IMA в 2012–2013 рр. щодо технологічних тенденцій, 78 % респондентів заявили, що вони очікують широкого впровадження «великих даних» протягом найближчих двох років [2].

За визначенням компанії Gartner «великі дані» – це інформаційні активи великого обсягу, високої швидкості, та/або високої різноманітності, які вимагають нових форм обробки, щоб дозволити здійснювати покращення прийняття рішень, відкриття ідей і оптимізацію процесів» [3]. Вони надають інтегрованій звітності основу для існування – сукупність різного роду фінансової і нефінансової інформації для створення обґрунтованої картини діяльності

компанії. Проте для використання переваг «великих даних» та інтегрованої звітності необхідні радикальні зміни у навиках та компетенціях бухгалтерів, які торкнуться оцінки активів даних, використання «великих даних» у процесі прийняття рішень та управлінні ризиками компаній. Як зазначає Б. Монтеріо, керівний директор Colcomgroup Inc такі «зміни багато в чому ґрунтуються на зростаючій важливості сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності, але вони нині прискорюються «великими даними» і пов'язаними з ними технологіями. Формати даних примножилися, інструменти аналізу даних стали більш витонченими, хмарні платформи для хостингу і обробки «великих даних» пришвидшили аналіз, зробили його більш економічно ефективним і керованим. Результатом буде трансформація звітності компанії» [1].

Поряд з появою нових технологій обробки, аналізу та візуалізації «великих даних» слід згадати наступну тенденцію до оприлюднення корпоративної інформації (у т. ч. й інтегрованої звітності) у режимі реального часу.

Під звітністю у режимі реального часу розуміють поширення даних компанії у безперервному режимі, а не у визначені періоди часу, як це відбувається зараз [4].

Існуючий розрив між оперативністю формування управлінської інформації та швидкістю подання звітності для зацікавлених користувачів породжують питання щодо мінімізації такого часового розриву з урахуванням, звісно, вимог щодо дотримання комерційної таємниці компанії. Поряд з цим, користувачі корпоративної звітності потребують більш швидкого руху потоків інформації та її прозорості. До прикладу, Комісія з цінних паперів і бірж США нещодавно випустила керівництво щодо використання компаніями таких соціальних мереж як Facebook та Twitter для здійснення ними своїх заяв.

А за даними опитування, проведеного АССА серед 300 інституційних інвесторів підтверджується той факт, що компанії, які оприлюднюють звітність у режимі реального часу сприймаються інвесторами як такі, що мають більш прозоре корпоративне управління (73 % респондентів), зрозумілу корпоративну стратегію і діяльність (71 %), здатність приваблювати інвесторів (70 % опитаних).

Поряд з цим, корпоративна звітність, що подається у режимі реального часу, потребує більшого рівня впевненості у наявності її якісних характеристик достовірності, доречності та ін., тобто у цьому зв'язку зростає роль проведення більш оперативного аудиту та інших супутніх послуг. На готовність платити більше за інформації у режимі реального часу, що має зовнішнє підтвердження зголосилися 75% серед опитаних інвесторів [4].

Зі зміною парадигми складання і подання корпоративної звітності, потрібне також переосмислення значення аудиторської думки та можливості її надання не лише відносно більш широкого кола звітних показників, які до-

сильно часто носимуть нефінансовий характер (результату функціонування системи корпоративної звітності), але й щодо надійності й відповідності прийнятих Концептуальній основі самого процесу складання та її подання.

Україна не залишається осторонь окреслених ініціатив і тенденцій. Корпоративну звітність окремих найбільших українських компаній тією чи іншою мірою можна вважати інтегрованою. Серед таких компаній слід відзначити ДТЕК, СКМ, ПрАТ «Оболонь» АрселорМіттал Кривий Ріг», Platinum Bank та ін. Однак у порівнянні з бурхливим поширенням інтегрованої звітності у світовій практиці, українських бізнес через недостатнє розуміння концепцій корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку приділяє недостатньо уваги цій практиці.

Висновки. Таким чином, ключовою тенденцією у розвитку системи корпоративної звітності слід відзначити перехід до інтегрованої звітності та її подання у режимі реального часу. На важливість цієї тенденції вказує поява нових міжнародних організацій, зокрема Міжнародної комісії з інтегрованої звітності, та зусиль до створення єдиних підходів щодо структури і концептуальної основи таких звітів.

Необхідно також підкреслити і деякі взаємодоповнюючі напрями розвитку цієї тенденції: поширення «великих даних» та сучасних інформаційних технологій, зростання інформаційних потреб користувачів звітності та необхідності підтвердження її достовірності.

Список використаних джерел

1. Big data: its power and perils. – ACCA. – Access: <http://www.accaglobal.com/gb/en/research-insights/accountancy-futures/big-data.html>.
2. Digital Darwin-ism: Thriving in the Face of Technology Change. – ACCA and IMA, 2013. – Access: <http://www.accaglobal.co.uk/content/dam/accaglobal/PDF-technical/other-PDFs/Fivemins-on-Digital-Darwinism.pdf>.
3. The Importance of «Big Data»: A Definition. – Access: <http://www.gartner.com/id=2057415>.
4. Understanding investors: the road to real-time reporting. – ACCA. – Access: <http://www.accaglobal.com/ubcs/en/research-insights/corporate-reporting/real-time-reporting.html>.
5. Будущее корпоративной отчетности [Электронный ресурс]. – KPMG, 2013. – Режим доступа: www.kpmg.com/RU/ru/IssuesAndInsights/.../Documents/S_CG_6_rus.pdf

Макаренко И. О.

Проанализированы преобладающие тенденции развития системы корпоративной отчетности: составление отчетности в интегрированном формате, ее представление в режиме реального времени, новые требования к ее аудиту, влияние на формирование отчетной информации «больших данных» и современных информационных потребностей пользователей.

Ключевые слова: корпоративная отчетность, интегрированная отчетность, отчетность в режиме реального времени, информационные потребности, пользователи отчетности, корпоративная социальная ответственность.

Makarenko I. O.

Article deals with the prevailing trends in the development of corporate reporting: integrated reporting, its disclosure in real-time, new requirements for its audit, the impact of «big data», and modern information needs of users

Key words: *corporate reporting, integrated reporting, real-time reporting, information needs, users of reporting, corporate social responsibility.*

Макаренко Інна Олександрівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми.

УДК 657.6: 658

В. С. Рудницький, О. В. Рудницька

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ ЗВІТНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність і основні підходи до сталого розвитку підприємства, його концепцію у поєднанні економічного зростання і забезпечення соціальної захищеності населення і мінімізацію негативного впливу на довкілля. Проведено порівняльну характеристику структури та змісту окремих звітів про сталий розвиток, які складають вітчизняні і зарубіжні компанії.

Ключові слова: *звітність, сталий розвиток, концепція, принципи, моделі, звітність про сталий розвиток, інтегрована звітність.*

Постановка проблеми. Традиційно великі компанії, банки, страховики щорічно оприлюднюють фінансову звітність, які до певного часу задовольняла інформаційні потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів. За умов глобалізації, зміни клімату на Землі, загострення екологічної ситуації у світі об'єктивно громадськість цікавиться не тільки інформацією фінансової звітності, але і не фінансовими показниками діяльності підприємства. В першу чергу це показники, що характеризують довкілля, соціальний стан та соціальний стан на підприємстві.

На початку XXI століття у світі спостерігається стала тенденція до усвідомлення потреби у соціально-відповідальній поведінці бізнесу. Україна стала учасником Глобального договору ООН, а це в свою чергу дало поштовх до

© В. С. Рудницький, О. В. Рудницька, 2014